

ÀMBITS DE TREBALL GRUPAL I COMUNITARI A DESENVOLUPAR PELS EDUCADORS SOCIALS DELS EQUIPS DE SERVEIS SOCIALS BÀSICS

Proposta Octubre'16

Antecedents

En el conveni anual entre la Diputació de Barcelona (DIBA) i el Col·legi d'Educaadores i Educadors Socials de Catalunya (CEESC), l'any 2016 s'ha incorporat la constitució d'un grup de treball per proposar àmbits de treball grupal i comunitari a desenvolupar pels Educadors Socials dels equips de Serveis Socials Bàsics per a donar resposta a les necessitats socials de la comunitat.

Metodologia de treball

Per tal d'establir les bases temàtiques del grup de treball, des de la Diputació fan demanda de continguts prèvia. El CEESC ha fet consulta entre un nodrit número de col·legiades i col·legiats coneixedors de la realitat dels Serveis Socials Bàsics, actius en diversos espais de debat i creixement professional, tan propis com aliens, i de contrastada capacitat de construcció de discurs professional.

Fruit de la generació d'un espai d'aportacions virtual, s'ha bastit el present document que vol endreçar les múltiples possibilitats a abordar en el futur grup de treball.

1

ÀMBITS DE TREBALL

Amb voluntat d'endreçar una mica tot els possibles temes que seria interessant valorar en el marc d'un grup de debat professional, els hem agrupat en set grans apartats. No es tracta ni molt menys de compartiments estancs sinó que, ben al contrari, resulta impossible el seu abordatge de manera desvinculada de la resta.

Tot i que estiguin apuntats de manera descriptiva, entenem que han d'esdevenir preguntes obertes generadores de debat i facilitadores de la construcció de discursos compartits.

Els apuntem i en fem la descripció tot seguit:

El treball comunitari es fa en, des de i per al territori

Els serveis socials han de comptar amb polítiques adequades per donar resposta a les necessitats socials particulars de cada territori, amb un enfocament col·lectiu, preventiu i promocional.

Per poder sentir la comunitat com a pròpia, l'equip de serveis socials se n'ha de sentir part, ha de ser responsable del seu devenir col·lectiu. El treball de casos individuals ha allunyat els professionals dels territoris. Aquest fet s'ha de superar: amb **diagnosis compartides i mapejos dels recursos del territori** fets amb els diferents agents sobre la realitat amb a que es treballa per poder planificar, conduir i avaluar accions de manera conjunta.

Amb qui s'ha de fer la intervenció comunitària?

El treball amb perspectiva comunitària requereix de la participació de tots els seus agents (polítics, tècnics i ciutadania) i del treball integral aplicat de manera sistèmica. Un primer repte és **superar la compartimentació organitzativa** existent entre esferes administratives (salut, educació, serveis socials, cultura..), i algunes àrees cap a les que s'han desplaçat intervencions comunitàries que hem d'entendre com a pròpies dels serveis socials (ciutadania, diversitat, polítiques de gènere, participació ciutadana...). Treballar de manera comunitària, entre altres coses suposa crear espais de treball transversals entre les diferents àrees de l'ajuntament i entre aquestes i la resta d'agents del territori.

Els professionals han de donar suport a les organitzacions existents en el seu desenvolupament i continuïtat, especialment quan aquestes ho requereixin; de la mateixa manera que han d'esdevenir **facilitadors** de les coordinacions i el treball en xarxa. Per tant, han d'assumir el rol de reforçadors de les xarxes i connexions existents així com de generadors de les no existents.

A més, i no menys important, s'ha d'assumir **el repte d'incorporar els ciutadans no organitzats** que, sovint, suposen un volum majoritari del conjunt dels territoris.

Sigui com sigui, aquestes connexions múltiples s'han de fer **en clau d'horitzontalitat i des de la coresponsabilitat**, la única manera de generar ciutadania.

Els **nous moviments socials**, agents emergents amb voluntat d'impulsar canvis, són un element indispensable en aquest conjunt d'agents conformadors del fet comunitari. En determinats, la relació dels professionals amb aquests moviments no ha estat fàcil, però és vital articular les maneres de fer que permetin treballar plegats en favor d'uns objectius que han de ser compartits: una veritable transformació social

Apoderament ciutadà

El treball comunitari camina a favor de valors com la solidaritat, la participació i la convivència, promovent entre la ciutadania la presa de consciència de les seves necessitats, situació i possibilitats de canvi. Es tracta d'un procés de transformació de la comunitat des de la comunitat mateixa; la participació i la construcció de ciutadania com a elements clau en la lluita contra l'exclusió social.

3

Perquè la participació sigui un instrument d'apoderament, de desenvolupament humà i de justícia social cal que sigui **rellevant, significativa, viable i pràctica**; ha de poder vincular totes els agents, marcant les diferències però sincronitzant rols. En els espais de participació que s'hauran de crear, tots, també els sectors invisibles de la nostra societat, els exclosos, han de tenir veu i poder decidir sobre les seves vides i els seus contextos.

Es fa imprescindible defugir models interessats (o poc rigorós) que han posat en perill l'essència pura del que és participar.

El retorn cap al que és comunitari ha de partir d'una política institucional, ha de respondre a directrius de l'organització

La deriva cap a l'atenció de casuístiques individuals/familiars ha col·lapsat les agendes professionals, i les intervencions grupals i comunitàries han quedat a la voluntat dels professionals. El suport institucional és fonamental atorgant el

marc de confiança als professionals que els permeti **assumir responsabilitats, amb prou marge d'autonomia, i adaptant els recursos humans i dotant-los dels mitjans adequats** per assumir-los sense bandejar altres funcions.

Com apuntàvem més amunt, la intervenció comunitària a vegades s'ha substituït per espais de participació institucionalitzats de tipus unidireccional, que sovint ha prescindit de les persones afectades i que ha estat legitimada pel poder polític i tècnic. S'ha d'implantar **un canvi de cultura institucional** per afavorir aquest retorn al fet comunitari, i s'ha de **fer de manera compartida tècnico-política**.

Estan preparats els professionals dels equips per al treball grupal i comunitari?

Els professionals dels serveis socials bàsics acostumen a sentir-se frustrats i aclaparats davant la impossibilitat de fer front als reptes grupals i comunitaris. No troben la manera de proposar alternatives, d'anar més enllà de la queixa, però el cert és que no tot són factors externs als equips. **Uns professionals ancorats, poc predisposats a canviar ells mateixos**, difícilment poden acompanyar les transformacions i canvis dels altres. S'haurà de facilitar als equips les **eines metodològiques i d'organització interna adients**.

4

L'organització haurà de facilitar-los temps per a la reflexió i el disseny d'intervencions; els espais estructurats de treball s'hauran de modificar (per adequar-se als temps i ritmes de la comunitat); s'ha d'acceptar l'assumpció de responsabilitats en un entorn d'incerteses i amb un marc organitzatiu molt flexible; s'ha de deixar de banda l'actitud reactiva per passar a ser proactius, convertir-se en facilitador flexibles, adaptables a les múltiples realitats del territori. **Lluny de l'estructurat control de l'agenda del despatx cal un catàleg de metodologies de treball ampli i amb espais per a la creativitat**.

En el model ideal de treball social comunitari es configura un professional amb capacitat de lideratge, que contribueix a la creació de teixit social i que, a la vegada, sap retirar-se a temps per fomentar l'autonomia de les entitats o organitzacions que ha contribuït a crear, que continuen desenvolupant-se sense la seva direcció o participació.

Formació específica i acompanyament o supervisió s'apunten com indispensables en aquesta reubicació professional envers un encàrrec també refet.

Dilemes (ètics, polítics, personals...)

El treball comunitari entès en la seva màxima extensió suposa enfrontar-se a contradiccions constants, personals i professionals. En un entorn de màxima pressió assistencial, com fer front a situacions estructurals (comunitàries) sense desatendre les intervencions individuals?

Segurament s'ha produït una certa acomodació professional com estratègia de supervivència; moguts per la impossibilitat, en bandejar la intervenció comunitària els professionals han renunciat a la seva dimensió política, a la seva vocació transformadora. S'ha de recuperar un posicionament polític i ideològic, rescatar valors de la professió que poden sustentar una nova manera d'intervenir, encara que es pugui veure plena **d'incerteses i riscos, de contradiccions i qüestionaments**.

5

Es posen en joc posicionaments ideològics i morals que poden generar conflictes de valors per compaginar els valors professionals, els deures vers la població atesa i la lleialtat a la pròpia institució. A més, també es poden plantejar problemes ètics pel fet **d'atendre les persones en les esferes individual i comunitària a la vegada**.

L'avaluació

Hi ha una falta de sistematització de la informació sobre accions comunitàries i és molt compartida la **dificultat d'avaluar processos comunitaris i el seu impacte social**. Caldrà introduir amb força el reciclatge permanent i l'avaluació continuada, però no només dels membres dels equips de serveis socials; d'aquests amb els altres agents del territori. La construcció col·lectiva començarà des de la dotació d'un llenguatge compartit; la seva consolidació, amb una avaluació excel·lent.